

Liite

Ekologisen kompensaaation haasteita ja avoimia kysymyksiä

Suomen ympäristökeskuksen Ekologisen kompensaaation pilotointi -hanke on laatinut ohjeen Ekologisen kompensaaation valmisteluun ja tämän liitteen Ekologisen kompensaaation haasteita ja avoimia kysymyksiä yhdessä kuntatoimijoiden kanssa vuonna 2024 järjestetyssä työpajassa ja etätyöskentelyllä kuntien työn tueksi.

Ohjeet ja liitteen ovat toimittaneet Riku Lumiaro, Minna Pekkonen ja Liisa Varumo.

Suomen ympäristökeskus 29.8.2024

Työpajassa esille nousseita näkökulmia ja haasteita sekä avoimia kysymyksiä

Ekologisen kompensaation toteuttaminen edellyttää

- Riittävää ymmärrystä ja tietopohjaa ekologisen kompensaation toimintaperiaatteista, jotta kunnan johdossa voidaan päättää, lähdetäänkö kompensaatioita tekemään.
 - Päättäjien luontotieto ja odotukset ekologisesta kompensaatiosta voivat olla ja usein ovat puutteellisia. Tarvitaan tiedon lisäämistä, esimerkiksi infotilaisuuksien ja koulutuksen järjestämistä päättäjille ja virkahenkilöstölle.
 - Ei ole tietoa ekologisen kompensaation prosessin kulusta ja kustannuksista. Prosessia voidaan kuvata, mutta toistaiseksi kustannuksien arvioiminen vaikeaa, koska esimerkkejä ei vielä ole.
- Sitoutumista sovittuun tavoitteeseen.
- Uutta osaamista joko kuntaan tai ulkoistettuna.
- Yksittäisiin lajeihin tai luonnonsuojelulain (LSL) luontotyyppiesiintymiin keskittyvien luontoselvitysten päälle lisätietoa luonnosta sekä heikennys- että hyvitysalueilta.
 - [Luontotyyppien maastokartoitusohjeet](#) on pyritty tekemään sellaiseksi, etteivät ne tuo merkittävää lisätyötä ns. tavallisen luontokartoituksen osana.

Linjattavia kysymyksiä ekologisen kompensaation toteutuksesta

- Kuka maksaa ekologisen kompensaation toteuttamisen?
 - o Kulut siirtyvät hintoihin, esim. rakentamisessa. Jos esimerkiksi kunta vuokraa tai myy omistamansa tontin yritykselle rakentamiseen, josta aiheutuu kompensoitavaa luontohaittaa, kuka maksaa hyvityksen, yritys vai kunta?
 - o Kun ekologisen kompensaation toimintamalli vakiintuu, kulut todennäköisesti pienenevät. Hyvityskohteiden saatavuus ja hinta ovat ratkaisevia.
- Mistä löytyy hyvityskohteita? LSL:n mukaan kompensaatiotoimenpiteet pitää tehdä ennen luontohaitan aloittamista (LSL 102 §). Kunnan näkökulmia:
 - o Kunta voi ennakoivasti perustaa oman luontohyvityksiä tuottavan kompensaatiopankin.
 - Hyvityskohteet ELY-keskuksen hyväksyntään ennakollisesti.
 - Hyvitysalueiden vieminen kaavaan ennakollisesti.
 - o Kunto voi vaihtoehtoisesti ostaa luontoarvot markkinoilta tai yksityisiltä maanomistajilta.
 - Onko hyvitysalueita riittävästi saatavilla?
 - o Toistaiseksi ei vielä ole käynnistynyt luontoarvojen markkinoita.
- Konsultoiko kunta yrityksiä ekologisen kompensaation toteutuksessa?
- Käyttääkö kunta omia maitaan vain kunnan omaan ekologiseen kompensaatioon, vai myös kunnassa toimivien yritysten ja yksityishenkilöiden kompensaatioon?
- Kuka tekee luontoselvitykset, konsultti vain kunnan oma henkilö?
 - o Kustannustehokkainta on lisätä ekologiseen kompensaatioon tarvittava tiedon kerääminen osaksi muistakin syistä tehtäviä luontokartoituksia.
- Tehdäänkö luontokartoituksia hyvitys- ja heikennyskohteista kunnittain vai olisiko parempi tehdä usean kunnan yhteistyönä?

- Hyvityksen sijainnissa on LSL:n linjauksen perusteella varsin iso maantieteellinen jousto.
- Tarvitaanko ekologisen kompensaation ohjausta maakuntatasolla?
- Kunnan on linjattava, miten budjetissa huomioidaan kompensaatiosta aiheutuvat kustannukset.
 - Esimerkiksi hyvitysten tuottaminen voi vähentää kunnan omistamien metsien puunmyynnistä saatavia tuloja. On linjattava, jos ja miten näitä tasataan kunnan sisäisesti.
- Ekologinen kompensaatio ei korvaa lähiluonnon menetettyjä virkistysarvoja. Tästä syystä kunnan on muilla keinoilla taattava kuntalaisten viheralueiden mitoitus ja saavutettavuus
 - Lähiluonnon heikentämisen sosiaalista hyväksyttävyyttä ei välttämättä lisää ekologisen kompensaation tekeminen kaukana heikennettävästä kohteesta.

Haasteet

- Suomessa ei vielä ole käytännön kokemusta LSL:n mukaisesta vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta.
- Selkeän ohjeistuksen puute vaikeuttaa ekologisen kompensaation toteuttamista. Eri toimijat puhuvat eri tavalla samoista asioista.
 - Kompensaatioista ohjeistusta, linjauksia tai muuta tietoa eri näkökulmista ovat viime vuosina jakaneet esimerkiksi
 - YM
 - ELYt
 - tutkimuslaitokset erityisesti Syke, mutta myös Luke
 - yliopistot
 - Suomessa tehty kompensaatiotutkimus kattaa ainakin paitsi luonnonsuojelubiologian ja ekologian myös ympäristöpolitiikan, oikeustieteen ja ympäristötaloustieteen näkökulmia.
 - luontoalan konsultit
 - luonnonsuojelujärjestöt
 - luonnonvara-alan edunvalvontajärjestöt
- Milloin ekologinen kompensaatio alkaa ja koska haittaa syntyy? Kaavan hyväksymisen yhteydessä vai rakentamisen alkaessa?
 - Luonnon näkökulmasta siinä vaiheessa, kun heikennys eli esimerkiksi rakentaminen alkaa.
 - Kaikki kaavassa suunnitellut rakennuskohteet eivät välttämättä toteudu.
- Kuka tai mikä taho oikeasti osaa laskea luontohaitat ja -hyödyt?
 - Luontoalan konsulttiyrityksistä osa on seurannut hyvin tiiviistä kompensaatioiden kehitystä ja opetellut laskentaa.
 - Ohjeita tulee vielä lisää ja ensimmäisten ELY-keskusten kautta menneiden tapauksen myötä laskentakin selkeytyy.
- Voiko asemakaava-alueella säilytettävät viheralueet, puut jne. sekä lisättävä viherrakenne kuten viherkatot, joista määrätään kaavassa, olla lieventämiä?
 - Teoriassa voivat, mutta heikennyksen laskennan tarkkuus vaikuttaa siihen.

- Pitäisi osoittaa luontotyypeille määriteltyjen mittareiden kautta, miten merkittävää luontohyötyä rakentamisen yhteydessä säilytettävät viheralueet ja luonnonmukaisemmat rakenteet tuovat.
- Vielä ei ole tietoa millaisia kokonaiskustannuksia kompensatiosta syntyy. Yleensä hyvitykseen tarvitaan monikertaisena (esim. x10) heikennyksen pinta-ala. Hintaan vaikuttaa se, voiko kunta tuottaa hyvityksen omalla maallaan vai ostaa muualta. Jälkimmäinen ei välttämättä ole kalliimpi vaihtoehto alueilla, joissa on paljon rakennuspainetta ja maan arvo korkea.
- Tarvitaan kauppapaikka, tarvitaan hyvityskohteita, joita voisi ostaa
 - Kompensaatiorekisteri ei ole luonteeltaan kauppapaikka, vaan ennen kaikkea sinne kootaan tieto toteutuneista kompensatioista.
 - Jos kysyntää on, myös hyvityskohteiden tuottaminen ja tarjoaminen myyntiin muuttuu houkuttelevammaksi. Toistaiseksi ei vielä ole hyvityskohteiden myyntiä.
- Kuntaa voi huolettaa ekologisen kompensatian leimaaminen viherpesuksi. Riskiä pienentää toimiminen LSL:n linjausten mukaan ja avoimuus siitä, mitä heikennetään ja millä hyvitetään.
 - Vapaaehtoisen ekologisen kompensatian LSL:n pykälät ohjaavat oikeaan suuntaan: kompensoidaan ennen heikennyksen aiheuttamista, samankaltaisilla luonnonarvoilla ja riittävän paljon.
- Hyvitysalueiden vaikutus tulevaan maankäyttöön, estääkö esim. hyvitysalue kaavoituksen toisaalla?
 - Hyvitysaluetta koskevat heikentämisrajoitukset, velvoite tuotettujen luonnonarvojen säilyttämiseen, tulevat voimaan siinä vaiheessa, kun kohde käytetään heikennyksen kompensoimiseen (LSL 104§).
 - Jos hyvityskohteen ekologista tilaa heikennetään, on velvoite kompensoida sekä alkuperäinen heikennys että hyvitysalueen heikennys. Näin varmistetaan, että alun perin tehty kompensatio ei häviä, mutta mahdollistetaan hyvityskohteiden ottaminen uuteen käyttöön, jos se on aivan välttämätöntä.
- Miten ekologinen kompensatio liittyy olemassa olevaan lainsäädäntöön esim. rakennusjärjestys?
- Luonnonsuojelulain mukainen ekologinen kompensatian toteuttaminen on raskas toimintamalli.
 - Ensimmäisten toteutuneiden kompensatioiden myötä kokemusta karttuu ja osaamista jakamalla prosessi voi sujuvoitua.